

Oponentský posudek disertační práce **PhDr. Ladislava Kudrny**
Českoslovenští letci v německém zajetí 1940-1945
FFUK, Ústav českých dějin, historické vědy – české dějiny, Praha 2007

Autor předložil k obhajobě práci, která již našla knižní podobu v roce 2005 v nakladatelství Naše vojsko. Pokud se v minulosti česká historiografie zabývala čs. letci, příslušníky RAF, za druhé světové války, převažovala snaha analyzovat a zobrazit v první řadě jejich bojovou činnost, zaznamenat její pozitivní výsledky ve střetech s nepřátelským letectvem. L. Kudrna se zaměřil na zcela jiný úsek životních osudů čs. letců, kterému obvykle dosud historikové věnovali jen okrajovou pozornost: fenoménu zajetí. Autorovo pojetí je nové, přínosné především úsilím o celistvé uchopení tématu. Již v předchozí publikaci se pokusil netradičně nahlédnout na prozatím také dosud jen málo dotýkanou problematiku, když se zabýval životem čs. letců mimo službu (Když nelétali. Život našich letců v Polsku, Francii a Británii za 2. světové války. Praha, Libri, 2003).

Heuristickou základnu Kudrnovy práce tvoří na jedné straně dosavadní odborná literatura (tady navázal zejména na práce Jiřího Rajlichy), vydané memoáry či popularizující publikace, vzniklé obvykle ze spolupráce pamětníků s adekvátním odborníkem, a na straně druhé v první řadě protokoly čs. letců, sepsané těsně po jejich návratu na Inspektorátu čs. letectva, takže mají určitou vypovídací autentickou hodnotu. Velkou výhodou bylo, že protokoly byly v zásadě jednotně strukturovány a jejich obsah umožňoval, aby autor dosti zevrubně zachytil různé aspekty života zajatých letců. To vše napomohlo, aby se také pokusil o sociologické sondy do života v táborech a zachytil také jejich atmosféru, jak ji reflektovali ve svých vzpomínkách zajatci. Jistou „nedořešenou“ metodickou otázkou práce zůstává v této souvislosti problém věrohodnosti protokolů jako jednoho z mála a převážně jediného pramene. Nesporně zajímavá by byla jejich konfrontace s německými prameny alespoň z některých ze zmiňovaných zajateckých táborů, stejně jako porovnání se situací německých zajatců ve spojeneckých táborech. Jako jisté novum, jež se však v současnosti objevuje stále častěji, jsou v práci odkazy na webové stránky (tady si autor uvědomoval ošidnost tohoto zdroje informací-viz s. 356).

Z formálního hlediska rozčlenil Kudrna text práce kromě předmluvy, úvodu, a závěru do sedmi kapitol. Pravděpodobně na základě požadavku nakladatelství zařadil do práce jako první krátkou kapitolu: příběh zrádce A. Přeučila, jež shrnuje povětšinou známá fakta a poněkud se vymyká. Vlastní jádro a přínos práce spatřuji proto až v následujících kapitolách, vnitřně ještě strukturovaných do podkapitolek. Je možné sledovat životní osudy několika desítek čs. letců, kteří v rámci bojových aktivit RAF nasazovali své životy a svobodu, aby porazili nacistické Německo a podstatným podílem přispěli k obnově Československa.

Je třeba podotknout, že autor je neobyčejně zaujat až přímo fascinován historií čs. letců v letech druhé světové války. Nejednou se nechá strhnout dramaticností událostí a sugestivními výpověďmi letců a v tom okamžiku začíná převažovat popisnost a v některých částech se snad nechtěně (? zájem nakladatelství) přibližuje pojetí literatury faktu. V zásadě proti ní nic nemám, ale tento přístup poněkud zastiňuje řadu poznatků, ke kterým autor dospěl a které by si současně vyžádaly syntetičtější nadhled a širší historickou interpretaci.

Zatímco v naší dosavadní historiografii většinou končilo zachycení osudů čs. letců jejich sestřelením, pro Kudrnovu práci je tato událost východiskem. V chronologicky seřazeném přehledu shrnuje jednotlivé sestřely osádek bombardérů i stíhačů za celé období jejich působení na západní frontě (viz přehledná tabulka a grafy, s. 111-114), aby jej uzavřel příběhem ppor. Kruti, jenž byl sestřelen v rámci bojů SNP na východní frontě a po různých peripe-
tiích se navrátil koncem dubna 1945 k 1. čs. stíhacímu pluku. Nepochybně zajímavá je kapitola, objasňující otázky právního postavení čs. letců v zajetí. Jejich nejasnost totiž vyvolávala u čs. létajícího personálu nemalé obavy a negativně ovlivňovala psychiku. V následující nejrozsáhlejší kapitole autor rozebírá strukturu německých zajateckých táborů a věnuje se různým stránkám života v nich (ubytování, strava, všední a sváteční dny, kultura, humor, nemocnost, informovanost zajatců a její význam, vztahy zajatců a strážných (korupce strážných), zajatců důstojníků a zajatců poddůstojníků). Závěrečné dvě kapitoly zachycují na osudech konkrétních jednotlivců pokusy o útoky a složitosti návratů ze zajetí. V epilogu pak autor nastínil Kudrna osudy dvou válečných zajatců (J. Brykse a G. Kopala) po únoru 1948. Práci pak ještě doplňuje fotopříloha, která má sama o sobě zajímavou vypovídací hodnotu.

Přes uvedené kritičtější poznámky a případné podněty pro další zaměření výzkumu, představuje práce PhDr. L. Kudrny nejen svou „zvláštní“ tematikou, ale i zpracováním bezesporu hodnotný přínos a vklad do české historiografie čs. letců v letech druhé světové války.

Z á v ě r: Práce PhDr. Ladislava Kudrny splňuje požadavky kladené na doktorskou disertaci, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji, aby byl L. Kudrnovi udělen po úspěšné obhajobě titul Ph.D. podle příslušného zákona.

V Praze dne 26. listopadu 2007

PhDr. Jan Gebhart, CSc.